

Evolució econòmica a l'Hospitalet. Punts forts i punts dèbils

Resum del seminari organitzat pel Centre d'Estudis de l'Hospitalet. Sessions realitzades d'octubre 2000 a gener 2001

AMÈLIA MERINO

Coordinació:
Amèlia Merino

Relatora:
Amèlia Merino

Participants:
Guillem Cansado, *economista*
Teresa Company, *comercianta*
Àngela Garcia, *geògrafa*
Amèlia Merino, *economista*
Antònia Nieva, *arquitecta*
Juanjo Romero, *historiador*
Joan Torres, *enginyer*
Marina Valor, *geògrafa*
Josep M. Vilumara, *empresari*
Rosa Viñolas, *arquitecta*

Metodologia

Tal i com hem fet a l'apartat anterior, *Oportunitats i debilitats de l'urbanisme a l'Hospitalet*, hem utilitzat el sistema d'anàlisi i discussió segons el mètode DAFO. Això ens ha permès fer un tipus de discussions centrades en el que considerem com a **punts forts** i **punts dèbils** de cada època, però aplicat a l'activitat econòmica dels últims 75 anys a la ciutat. Hem dividit l'anàlisi en tres etapes diferenciadores, coincidint a més amb les tres etapes principals de l'evolució urbanística de la ciutat. Podem constatar que l'urbanisme i l'economia de la ciutat han evolucionat conjuntament, éssent cada etapa d'expansió urbanística, també d'expansió econòmica.

Considerem que les reflexions existents en aquest document corresponen a les realitzades en les diferents sessions del Seminari per les persones que hi han participat. No són blocs monolítics d'opinió i per tant queden obertes a la participació d'altres persones i posteriors trobades que es puguin realitzar.

Introducció

La població de l'Hospitalet a principis de segle era de 5.000 habitants, amb tres nuclis de població concentrats majoritàriament als barris Centre, Santa Eulàlia i Collblanc. En aquesta època la seva activitat econòmica és tradicionalment agrícola, amb una forta implantació de la pagesia.

Àmbit 1

L'Hospitalet comença la seva expansió econòmica a partir de 1910, com a conseqüència de les successives allaus immigratòries. La primera fase s'inicia cap als anys 20, arribant cap als anys 80 als 300.000 habitants. Cadascuna d'aquestes onades immigratòries es corresponen al creixement d'un nucli urbà concret, on es desenvoluparà tant l'activitat econòmica com la urbanística.

Al segle XIX el barri Centre és el principal nucli de població i la seva activitat és eminentment agrària. A l'inici del segle XX comença a expansionar-se el barri de Santa Eulàlia, seguint la carretera que comunicava amb Barcelona. S'inicia un trasvassament de població des de Barcelona cap l'Hospitalet amb les primeres implantacions industrials.

El tercer nucli de població important d'aquesta època estarà ubicat al barri de Collblanc, tenint una notable densificació cap als anys 20. Haurem d'esperar fins els anys 50 per veure néixer els barris de la Florida i Pubilla Cases. Entre els anys 60-70 es consoliden com a barris Sanfeliu, Bellvitge, Can Serra i el Polígon Gornal. Aquest poblament ràpid de la ciutat tindrà efectes tan positius com negatius, sobre el territori i la població.

Com a punts importants:

- Ocupació ràpida del territori per part de la població. Es realitza en pocs anys, descoordiada i mal planificada, i no responent a les necessitats reals de l'Hospitalet, sinó de Barcelona, per la imposició del Pla General Metropolità. Les deficiències urbanístiques arribaran a ser greus, per la manca de planificació i actuació global des de la pròpia ciutat.
- Aquest important creixement demogràfic ens portarà a un fort i ràpid creixement industrial.
- No hi haurà una coordinació adequada per planificar el territori entre activitat industrial i residencial.
- Cada onada immigratòria implicarà noves implantacions residencials i industrials.
- Entre els anys 1950-1960 les implantacions importants es troben a Santa Eulàlia, instal·lant-s'hi les empreses més grans de l'Hospitalet.
- A partir d'aquestes dates i amb molta rapidesa, es consolidaran les indústries localitzades a l'Avinguda Carrilet i Avinguda Vilafranca.
- Als Barris de la Florida, Pubilla Cases i Collblanc-la Torrassa les poques empreses instal·lades seran majoritàriament indústries del vidre i bòbiles.
- A final dels anys 60 s'inicia una nova localització industrial a la Carretera del Mig i amb una posterior continuació cap a Cornellà.
- Cap final dels anys 70, per no existir sòl industrial edificable, es traspasarà la Barrera de la Gran Via, iniciant-se el Polígon Pedrosa, amb la requalificació dels terrenys agrícoles en industrials.

Període 1900-1960: pas d'una economia agrària a una economia industrial

L'estudi de l'activitat econòmica abans dels anys 70 és de difícil quantificació, per la manca d'unes sèries de dades estadístiques que ens permetin fer un estudi i posterior

anàlisi de l'època. En fer estudis econòmics d'àmbit local, el principal problema que es planteja és trobar les dades estadístiques desglossades per poblacions que ens permetin fer comparacions relatives. Forçosament les comparacions les hem de fer per períodes irregulars i amb dades absolutes, el que ens dificultarà fer comparacions. La manca d'homogeneïtat de les dades representen un important problema de fiabilitat per les conclusions. A més, l'elaboració de qualsevol estudi representava un treball important de quantificació manual.

A partir dels anys 80, amb la informatització dels centres on es recullen sistemàticament dades, tant a nivell local com general, s'han pogut aconseguir sèries homogènies, tant d'activitat econòmica com de població. Seguint la tècnica Dafo abans mencionada, explicitem els punts forts i punts dèbils d'aquesta etapa.

Punts forts

Important creixement de la població per l'allau immigratòria, en principi per construir les grans infraestructures (Metro) i posteriorment pel progressiu augment del Sector Industrial, que demandarà una gran quantitat de mà d'obra.

Els sectors d'activitat econòmica més importants seran:

- **Metall:** a partir de 1960 ocuparà un paper predominant, representat per petites empreses d'àmbit familiar.
- **Químic:** inicialment serà un sector minoritari, però a partir de 1955, ocuparà el 9,1% de l'activitat, com a conseqüència de la progressiva davallada del tèxtil, i per l'increment de la fabricació d'adobs per l'agricultura.
- **Construcció, vidre i ceràmica:** increment de la construcció degut a les necessitats de vivendes dels immigrants que arriben, però paral·lelament descens del vidre i la ceràmica per la innovació tecnològica en nous materials per la construcció.
- **Comerç:** el punt màxim està al 1966, amb un 60% de l'activitat econòmica. El comerç es de tipus familiar i de petita dimensió, principalment a l'alimentació.
- **Sector Serveis:** en aquesta etapa tindrà molt poc pes en el total de l'economia, no arribant a un 20% del total.
- **Agricultura:** encara manté un pes específic dins l'activitat, però s'anirà reduint progressivament a mesura que avança la industrialització.
- **Mercat de Treball:** existirà un creixement continuat d'empreses i persones ocupades, però no variarà massa la proporció entre llocs de treball a l'Hospitalet i la població activa. Això implicarà que quasi un 50% de la població de l'Hospitalet ha de treballar fora de la ciutat.

	Empreses	Treballadors
1955	145	16.703
1964	1.398	26.590
1970	2.426	40.516

1930	Població Total	37.550	
	Llocs treball	8.345	
	Població Activa	16.942	49,2% Llocs de treball/Pob.Activa
1950	Població Total	71.880	
	Llocs Treball	18.000	
	Població Activa	36.882	49,07% Llocs de treball/Pob.Activa
1965	Població Total	180.000	
	Llocs treball	32.603	
	Població Activa	62.680	51,93% Llocs treball/Pob.Activa

Punts dèbils

- Expansió desordenada de la població al teixit urbà. No existeix una planificació prèvia a l'ocupació del territori. Aquesta actuació implicarà tenir greus problemes urbanístics per solucionar posteriorment.
- Increment de les petites empreses. Progressivament aniran desapareixent les grans empreses per manca de renovació tecnològica.
- La indústria metal·lúrgica no elabora productes acabats, sinó que serà subsidiària d'altres indústries. Això comportarà una dependència d'altres empreses i un alt risc en cas de crisi econòmica.
- Consolidació del sector industrial, sense gaire control a nivell urbanístic ni a nivell contaminant. Això que comportarà un gran increment de les indústries contaminants i de la degradació ambiental de la ciutat.
- La indústria tèxtil no es modernitza tecnològicament, com a conseqüència de la rigidesa del mercat de treball, que en molt casos no fa possible substituir treballadors per màquines. En baixar la seva competitivitat, estan obligades a desaparèixer. Es mantindrà una mínima part fins els anys 80 pel suport que donarà el nou sector de la Confecció.
- Al final dels anys 60 desapareixerà la indústria química, com a conseqüència de la desaparició de l'agricultura a la ciutat. Es mantindrà una petita part, però vinculada a la indústria farmacèutica.
- Sector comercial: la seva participació a l'activitat econòmica es redueix considerablement a partir dels anys 60, amb l'inici de l'establiment de les grans superfícies. El comerç és de petites dimensions i atomitzat, pràcticament de gestió familiar, i no podrà resistir la competència de les grans superfícies. La proximitat amb Barcelona impedeix la consolidació d'un comerç autòcton.
- Evolució dels sectors econòmics:

	Indústria	Comerç	Serveis
1930	21,51%	59,00%	19,49%
1950	24,73%	53,60%	21,67%
1960	35,50%	50,34%	14,20%

Font: Quaderns d'estudi 3 CEL'H 1987

Conclusions

- L'estructura industrial canvia d'una forma important en el període 1930/1960
- La indústria tèxtil no es modernitzarà, per diferents motius, influïnt d'una manera importat el període utàrquic de l'economia estatal. A partir dels anys 60 anirà desapareixent per la manca de renovació tecnològica i baixa competitivitat
- La indústria del vidre i ceràmica desapareixerà degut als canvis tecnològics aplicats als nous materials de la construcció
- La indústria química efectuarà una certa renovació, pel que no desapareixerà del tot, quedant-ne de residues com les de la indústria farmacèutica.
- La indústria de transformació metal·lúrgica ocuparà el lloc de la indústria tèxtil, però amb el desavantatge que serà una indústria subsidiària d'altres sectors. Això no permetrà el seu creixement autòcton i l'exposarà a les diferents crisis econòmiques.
- A partir dels anys 70 veurem desaparèixer definitivament -o canviar d'ubicació cap a una altra ciutat- empreses tan importants com: Trinxet, SA; Godó i Tries, SA; Vilumara, SA; Brugaroles, SA; Cardoner i Cia, SA; Oliveros, SA; Altos Hornos de Catalunya, SA; Fenca; Lámparas Z; Cooperativa Obrera "La Torrasa"... entre moltes altres.

Període 1960-1980. De l'expansió industrial a la crisi

Els anys 70 representaran per a l'Hospitalet el punt d'inflexió en la seva activitat econòmica. El primer punt a remarcar és el fre a la immigració per diversos motius: excessiva densificació de la població, baixa natalitat, alt preu del sòl -tant industrial com urbà. Al mateix temps es produirà la primera crisi econòmica, que marcarà un canvi de tendències important en relació a l'activitat mantinguda durant els anys anteriors.

Punts forts

- Terciarització de l'economia. Es passa del sector secundari com a principal motor de l'activitat, al sector terciari.
- Desaparició de les indústries perilloses i contaminants instal·lades dins el casc urbà.
- L'increment del sector terciari es realitza per l'increment de les institucions financeres, serveis a empreses.
- Instal·lació d'un important grup de comerç majorista: Prenatal, Caprabo, Federació Farmacèutica, Pescanova, Cefrusa, etc.
- Creació i consolidació dels nous Polígons Industrials.

Punts dèbils

- L'any 1970 marca el punt d'inflexió de l'activitat econòmica a l'Hospitalet
- Presència marginal de l'agricultura
- Pèrdua de pes de la indústria metal·lúrgica. El subsector de transformacions metal·lúrgiques i mecànica de precisió representa el 45% de l'activitat, però vinculada a la fabricació de la Seat de la Zona Franca. Per tant dependran dels alt i baixos de l'activitat d'aquesta empresa.
- Pèrdua de pes de la construcció per la baixa de construccions d'habitatges.
- La desindustrialització implica un increment de l'economia submergida.

- Manca de sòl industrial i residencial. Poca coordinació entre les funcions de sòl industrial i residencial.
- Fre a la immigració. Per primera vegada, saldo migratori negatiu
- Important densificació de població a la ciutat
- Inici de les baixes de la tasa de natalitat
- Desequilibri entre població activa/mercat de treball, com a l'etapa anterior. Important sortida de població a treballar fora diàriament
- Com a conseqüència de la crisi econòmica, la població activa majoritàriament ocupada al sector industrial, passa al sector terciari o de serveis.
- Important increment de l'atur com a conseqüència de la crisi econòmica. Els aturats majoritàriament són del sector metall i construcció.
- De la població activa en atur, el 30% són joves que busquen la seva primera feina.
- Dels llocs de treball existents a la ciutat, només són ocupats en un 50% per ciutadans de l'Hospitalet. La resta de la població activa ha de sortir del municipi per treballar.
- Població activa poc qualificada.

Conclusions

Població

- Per primera vegada en els últims anys, el saldo migratori es torna negatiu en donar-se una disminució de les entrades d'immigrants i un increment en les sortides.
- Baixa l'increment natural de la població degut a la baixada de la taxa de natalitat. Aquest fenomen estarà íntimament lligat a la crisi econòmica en reduir-se el nombre de fills per matrimoni.
- L'encariment del sòl farà que les parelles joves i en edat de procrear marxin de la ciutat buscant preus d'habitatges més assequibles.
- La població passa de créixer una mitjana del 7% anual fins als anys 60, a tornar-se negatiu cap els anys 80, amb importants pèrdues de població
- Les piràmides de població quedaran molt afectades.

El mercat de treball

- El mercat de treball a l'Hospitalet sempre ha presentat importants desequilibris entre població activa i llocs de treball oferts a la ciutat. L'activitat econòmica a l'Hospitalet és diferent de l'activitat dels Hospitalencs.
- De la població activa de l'Hospitalet, aproximadament un 40% surt fora de la ciutat per a treballar. La mobilitat per raons de treball és important, amb les conseqüències que comporta de saturació del tràfic, contaminació acústica i química, així com els costos que comporta. Ens manca per quantificar i analitzar si la població que entra a treballar és més qualificada professionalment que la que surt.
- La participació de la població en els sectors econòmics correspon amb el tipus d'activitat econòmica. Baix pes en l'agricultura. Baixa participació en el sector terciari. Un important pes del sector secundari o industrial
- La crisi econòmica d'aquesta època farà canviar aquesta relació: la desindustrialització farà que el sector secundari comenci a perdre pes en relació al sector terciari.
- L'Hospitalet es veurà afectat molt especialment per aquesta crisi, la qual farà que modifiqui substancialment la seva estructura econòmica

- Modificarà l'estructura sectorial de l'ocupació, amb un important increment del sector terciari o de serveis, en detriment del sector secundari.
- La indústria perdrà pes, principalment a la construcció i la indústria de transformacions metal·lúrgiques, amb una important pèrdua de llocs de treball.
- El sector serveis incrementarà el volum d'ocupació sobre tot en hostaleria, entitats financeres, serveis a empreses, ensenyament i Sanitat, etc
- Com a conseqüència del tancament d'empreses i reducció de plantilles, es produirà una reducció del volum d'ocupació i un increment de l'atur a la ciutat. La pèrdua de llocs de treball entre els anys 1970-80 seran de 7.000 a 8.000 persones, arribant a representar entre el 26% al 28% de la població activa.
- La major part de les persones en atur procediran de la construcció i el metall, que són els sectors més afectats per la crisi econòmica: un 24,4% del Metall i un 16% de la construcció
- L'atur té una incidència molt important sobre els joves d'edats compreses entre els 16 a 24 anys. Són els joves que busquen la seva primera feina
- L'any 1986, la població activa a l'Hospitalet és de 114.838 persones, de les quals 28.799 estan en situació d'atur. Això significa que un 25% de la població activa no té feina.
- D'aquestes 28.799 persones en situació d'atur, 13.567 són joves (6.650 homes i 7.017 dones). Això ens indica que un 47% de les persones en atur de l'Hospitalet són els joves.

Sector industrial

- S'inicia la desindustrialització de l'economia a l'Hospitalet, però al mateix temps hi ha un increment de l'economia submergida, impossible de quantificar
- Comencen a desaparèixer les indústries contaminants i, com a conseqüència, s'incrementa la qualitat de vida a la Ciutat

Període 1980-2000: la transformació urbanística de la ciutat i la consolidació de l'activitat econòmica del sector serveis

En aquest període s'inicia el control democràtic dels ajuntaments, iniciant-se una altra forma de veure l'activitat econòmica:

- Des dels poders públics es negociarà amb les empreses contaminants la seva sortida de la ciutat.
- La nova Planificació Urbanística i els corrents urbanístics nous tindran en compte la compatibilitat entre l'ús del sòl com a zona residencial o bé industrial diferenciada.
- S'esponjarà la ciutat en base a treure les grans empreses instal·lades dins el teixi urbà, que ocupa una important extensió de terreny.
- Continuaran coexistint les petites indústries familiars dins del casc urbà, amb les corresponents mesures de seguretat, però s'obligarà a desplaçar-se a les grans.
- Hi haurà un important increment dels equipaments socials: escoles, poliesportius, etc, que acapararan la major part del pressupost municipal.

Punts forts

- Important millora del mercat de treball, amb un increment de la població ocupada procedent de la pròpia ciutat, encara que continuarà en saldo negatiu la diferència entre entrades i sortides.
- La població ocupada es troba en un 69% al sector serveis. En la indústria hi ha un 23,4%. El sector serveis és principalment el sector financer i d'assegurances.
- Increment de la població activa:

1986	107.518 persones
1996	115.603 persones
- Increment de la població ocupada:

1986	78.766 persones
1996	87.667 persones
- Increment dels llocs de treball en un 14% entre 1986-1996
- Important baixa de l'atur:

1987	25,40%
1997	6,49%
- Canvi a l'estructura de les empreses:

Increment de les grans empreses	3,7%
Increment de la mitjana empresa	5,9%
Decrement de la petita i molt petita	-4,4% i -5,3%
- Important increment de l'activitat econòmica en el període 1993-1999

Construcció	47,61%
Serveis	4,82%
Professional	8,50%

Punts dèbils

- Reducció de la població en un 16,6% per la corrent immigratòria.
- Població poc qualificada professionalment.

5,0%	amb estudis superiors
22,8%	sense titulació
- Important increment de la població inactiva:

1986	101.322 persones
1996	138.202 "
- Descens de l'activitat econòmica a:

Indústria Metall	12,65%
Comerç al detall	8,73%
- Important augment del preu del sòl i com a conseqüència de naus i solars industrials, així com dels habitatges i lloguers, en comparació amb d'altres ciutats de l'Àrea Metropolitana.
- Els establiments comercials baixen en un -5,99%

Conclusions

- Aquest període és el de la consolidació de l'economia de l'Hospitalet al sector terciari o de serveis.
- Important reducció de la població deguda a varies causes: envelliment de la població, saldo migratori negatiu, etc.
- Al 1996 encara existeix una elevada taxa d'atur d'un 24%, davant de la mitjana catalana del 19%. Però a partir d'aquest any comença la seva reducció amb un 6,49% al desembre de 1998.
- Baix percentatge de població amb estudis superiors resident a l'Hospitalet, amb un 23% sense titulació. Existeix una emigració del capital humà amb més formació i nivell de renda cap altres zones amb millor qualitat de vida..
- En conjunt la població activa de l'Hospitalet és d'un nivell de baixa qualificació
- Continua havent-hi un saldo negatiu entre les persones que surten a treballar cada dia fora de la ciutat amb els que entren.
- La població activa es troba ocupada principalment al sector terciari, amb un 69%. Hi ha una davallada important del sector industrial amb un 23,4%, perdent importants posicions les indústries metal·lúrgiques, de maquinària i electrònica, amb importants reduccions dels llocs de treball
- L'estructura productiva de la ciutat ha canviat profundament durant aquesta època. No poden afirmar que l'Hospitalet sigui una ciutat industrial.
- Les grans empreses tenen importants reduccions, consolidant-se una estructura de mitjanes empreses.